

ТОВАРОЗНАВЦІ-ЕКСПЕРТИ НА РИНКУ МИТНИХ ПОСЛУГ: ІННОВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Мороз Світлана Едуардівна аспірант,

Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка
м. Полтава, Україна

Постановка проблеми. Поява нових сфер професійної діяльності товарознавців-експертів і ускладнення процесів соціалізації молодих громадян нашого суспільства актуалізують дослідження напрямків удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Умови сьогодення ставлять особливі вимоги до компетентності, професіоналізму, культури й особистісної професійної підготовки майбутнього фахівця в системі вищої освіти. Науковці О. Овчарук Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубочева звертають увагу на те, що сучасні випускники повинні бути готовими змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці.

В умовах глобалізації світової торгівлі істотно зросли роль і значення митного обслуговування зовнішньоторговельної діяльності, що зумовлює актуальність і доцільність вивчення проблем професійної підготовки фахівців для ринку митних послуг. Особливостям фахової освіти майбутніх митників присвятили праці Г. Багрій І. Грязнов, В. Лесков, О. Миропольська, О. Нагорічна, М. Поліщук О. Павленко, Н. Тимченко-Міхайліді, а проблеми формування готовності до професійної діяльності митних посередників залишилися поза увагою науковців і потребують вирішення.

Мета публікації: аналіз можливих механізмів залучення роботодавців до навчального процесу під час підготовки товарознавців-експертів до фахової діяльності на ринку митних послуг.

Виклад основного матеріалу. Якість митних послуг сприяє економічному розвитку держави і прямо залежить від ступеня сформованості готовності молодих фахівців з товарознавства до професійної діяльності. Сучасне суспільство потребує всебічно підготовлених товарознавців-експертів, здатних до аналізу і синтезу, які вміють достатньо швидко усвідомлювати поточну ділову ситуацію, формулювати проблему, відбирати з наявного обсягу інформації ту, що сприятиме вирішенню поставленого завдання.

Формування готовності товарознавців-експертів до діяльності на ринку митних послуг ми пов'язуємо з необхідністю формування у молодих фахівців симультанного мислення. Йдеться про вміння багатосторонньо і синхронно «схоплювати ділову ситуацію». Це вміння зазвичай засноване на розвитку здатності фахівця системно «бачити» суттєві характеристики об'єкта в постійній зміні, що особливо характерне для ринку митних послуг. Діяльність митних брокерів характеризується необхідністю швидко переходити від однієї форми професійної діяльності до іншої:

- від *товарознавчої* під час визначення коду товару для митних цілей до *експертної* під час ідентифікації товару;

- від *юридичної* під час перевірки документів, що супроводжують зовнішньоекономічний товар, та укладання угод на митно-брокерське обслуговування до *економічної* під час розрахунку можливих ризиків суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, пов'язаних із застосуванням митних режимів і заходів державного регулювання та ін.;

- від *фінансової* під час розрахунку обсягів митних платежів, що підлягають перерахуванню до Державного бюджету до *митної* під час проведення декларування товарів митним органам та ін.

Окрім того, сучасний фахівець для успішної діяльності на ринку митних послуг повинен володіти інформаційними технологіями, задатками професій *психолога* (ведення переговорів із клієнтами – суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та посадовими особами митних, податкових та інших органів державного регулювання); *менеджера* (керівництво брокерською конторою), *бухгалтера* (здійснення розрахунків із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та митними, податковими іншими державними установами). Всі ці професійні риси фахівців ринку митних послуг мають своєю культурною передумовою освіченість.

Отже, сьогодні на ринку митних послуг затребувані фахівці, здатні до генерування інноваційних рішень в області своєї діяльності, які володіють навичками креативно-аналітичного мислення на основі когнітивного аналізу та моделювання з використанням сучасних інформаційних засобів прийняття управлінських рішень. Професійну підготовку фахівців такого рівня ми пов'язуємо із застосуванням компетентнісного підходу у навчанні, моніторингом відповідності освітніх програм ВНЗ вимогам сучасної економіки та налагодженням системи зворотного зв'язку з ринком праці.

Нами було проведено дослідження ринку праці у формі експертного опитування спеціалістів, що здійснюють митно-брокерську діяльність у Полтавському регіоні. Завдання розвідки – визначення ключових вимог до кандидатів на посади, пов'язані із наданням послуг у митній сфері. На основі видів і завдань професійної діяльності за участю роботодавців були виділені знання, вміння та навички, а також особистісні якості випускників, затребувані у даній галузі [1]. Аналіз отриманої інформації дозволив сформулювати унікальну карту компетенцій варіативної складової освітньої програми підготовки товарознавців-експертів у Полтавському університеті економіки і торгівлі.

У пошуках нових форм і методів підвищення конкурентоспроможності товарознавців-експертів, випускова кафедра експертизи та митної справи (далі – кафедра) ініціювала відкриття на базі університету філії - брокерської контори ТОВ «Консалтингова фірма «Лаврік», співробітниками якої стали виключно випускники спеціальності «Товарознавство та експертиза в митній справі» (ТЕМС) (на сьогодні - це сім товарознавців-експертів різних років випуску) [2]. Даний проект дозволив студентам спеціальності ТЕМС в комфортних умовах вивчати тонкощі професії митного брокера (декларанта), розвивати під час проходження практики аналітичні та творчі здібності,

отримувати навички спілкування в професійному середовищі, роботи в команді, написання наукових робіт. Завдяки такій формі співробітництва майбутні фахівці отримують змогу вбудовувати отримані ними професійні знання, вміння і навички у сучасну економічну реальність і відчувати себе успішними. У свою чергу викладачі, відстежуючи, наскільки актуальними і затребуваними в професії виявилися знання, отримані при вивченні дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, мають можливість не тільки більш чітко розставляти акценти при організації індивідуальної роботи зі студентами, а й оперативно покращувати навчально-методичне забезпечення.

Головною метою навчання товарознавців-експертів в університеті є цілісність професійного та особистісного розвитку студентів. Для практичної реалізації компетентнісного підходу в навчанні ми постійно розширюємо використання сучасних інформаційних інтерактивних технологій, таких, як: електронні підручники та навчальні посібники; електронні ігри; електронні тренінги; електронні програмні комплекси; on-line тестування. Також випускова кафедра поступово ускладнює проектну роботу студентів від курсу до курсу та активно впроваджує у навчальний процес такі концепції проектного моделювання, як міждисциплінарні групові роботи, міждисциплінарні тренінги, виконання проектів на замовлення компаній. Приміром, тільки протягом 2012-2013 р.р. професорсько-викладацьким складом кафедри за участю магістрів були проведені дослідження *штучної ікри* (на замовлення Полтавської митниці); *керамічних виробів* (на замовлення митного брокера – приватної фірми «КМ»); *тканини* (на замовлення митного брокера – ТОВ «Консалтингова фірма «Лаврік») з метою їх класифікації для митних цілей. Таке співробітництво із потенційними роботодавцями, на наш погляд, значно підвищує мотивацію студентів до пізнання особливостей майбутньої професії.

Інноваційна практико-орієнтована організація навчального процесу вимагає сучасних підходів і до організації контролю якості знань, умінь і навичок, придбаних студентом під час занять. Недоліками традиційної системи заліків та екзаменів є недостатня об'єктивність і зниження мотивуючої функції контролю. Більш об'єктивним варіантом оцінки, на нашу думку, є оцінка, яка здійснюється методом 360⁰. У цьому випадку суб'єктами оцінки виступають: сам *студент* - самовизначення, рефлексія; *однокурсники* - оцінка роботи в команді, оцінка проектів тощо; *викладач* - координація навчально-наукової діяльності студента, традиційна оцінка знань; *керівники практики* - оцінка досягнень студента щодо застосування набутих компетенцій у практичній діяльності під час навчальних і навчально-виробничих практик; *роботодавець* - неформальна участь в оцінці навчально-консалтингових, курсових, дипломних, магістерських проектів студентів, участь у роботі державних екзаменаційних комісій.

Висновки. Шляхи вирішення проблем формування готовності товарознавців-експертів до професійної діяльності на ринку митних послуг ми пов'язуємо із застосуванням інноваційних методів співробітництва ВНЗ та роботодавців. На основі аналізу вимог і запитів ринку праці та суспільного розвитку визначаються компетентності фахівця, які необхідно розвинути чи

сформувати в процесі навчання. Урахування досвіду виробничої сфери під час реалізації практичної підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ сприяє гнучкому управлінню навчальним процесом і підвищенню якості професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мороз С.Е. Формування готовності майбутніх товарознавців-експертів у митній справі до професійної діяльності як педагогічна проблема [Текст] / С. Е. Мороз // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. — 2013. — Вип. 1 (67). — С. 146-150.

2. Moroz S. E. Kompetentnostnaya napravlennost problemno-deyatelnostnogo obucheniya tovarovedov-ekspertov v tamozhenom dele: opyt Poltavskogo universiteta ekonomiki i trgovli. «Problems of modern pedagogics in the context of international educational standards development»: Materials digest of the XL International Research and Practice Conference and I stage of the Championship in Pedagogical sciences. (London, January 31 – February 05, 2013)/International Academy of Science and Higher Education; Organizing Committee: T. Morgan (Chairman), B. Zhytnigor, S. Godvint, A. Tim, S. Serdechny, L. Streiker, H. Osad, I. Snellman, K. Odros, M. Stojkovic , P. Kishinevsky, H. Blagoev – London: IASHE, 2013. – P.138–140.